

Højesterets dom af 8. juni 2023

"Brandbilssagen"

**Kenneth Bodén Andersen,
Advokat (H) - Gjensidige Forsikring**

**Nicolai Mailund Clan
Advokat (H) og Partner ved Neugebauer Clan Advokater**

Emner

1. Brandbilssagen
2. Motoransvar ctr. erhvervsansvar i praksis
3. Betydningen af de forskellige resultater i Østre Landsret og Højesteret
4. Status og forventninger til ændringen af færdselsloven

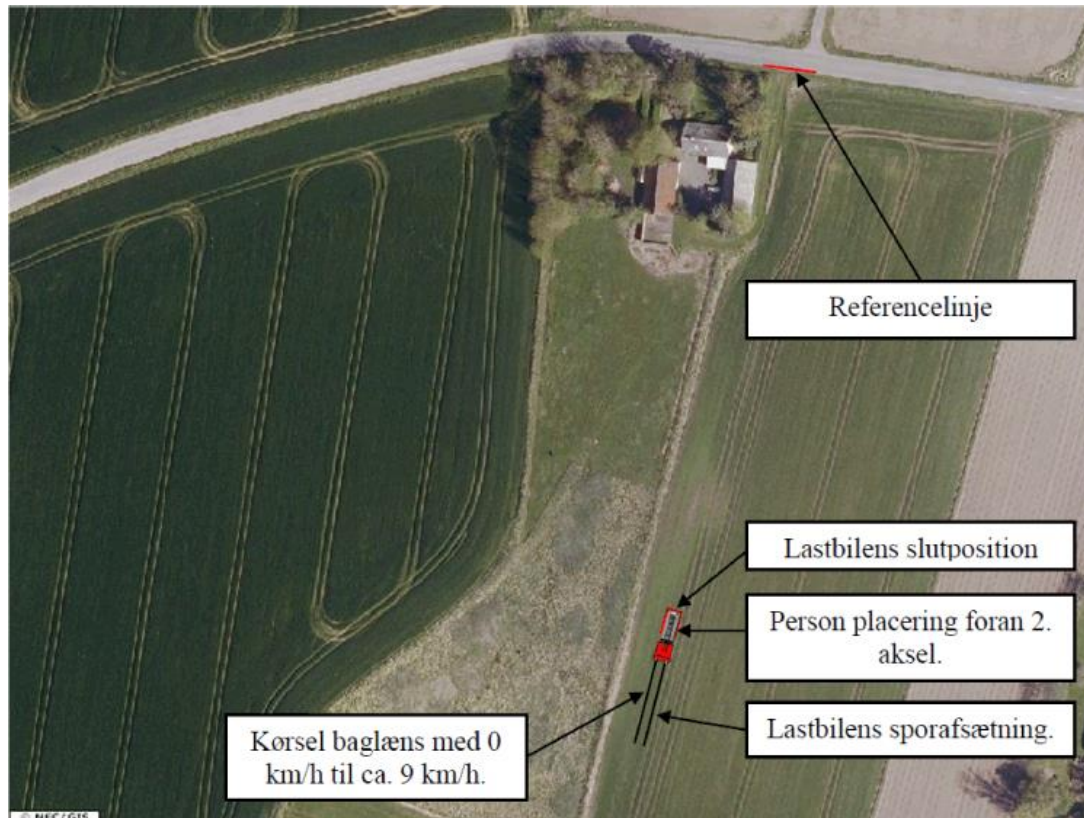
1. Brandbilssagen - faktum

- En brandbil indrettet med vandtank og vandkanon deltog i slukningen af en brand på en stubmark
  - Vandkanonen kunne styres via et joystick, der var placeret i brandbilen førerhus
  - På ulykkestidspunktet sad der tre brandmænd i førerhuset:
    - en fører af brandbilen, en brandmand der styrede vandkanonen og en ekstra brandmand i midten
- For Højesteret afgav de 3 brandmænd forklaring. En person på marken (et stykke fra brandbilen) afgav også forklaring for Højesteret.
- Brandbilen bakkede mens vandkanonen var i gang/sprøjtede, og påkørte herunder en brandmand, der som følge heraf afgik ved døden.
  - Brandvæsenet havde tegnet en motorkøretøjsforsikring for brandbilen hos Topdanmark og en erhvervsansvarsforsikring hos Gjensidige Forsikring. Erhvervsansvarsforsikringsselskabet havde anerkendt, at der var udvist culpa.

➔ Sagen angik, hvilket forsikringsselskab der skulle betale forsørgertabserstatning

1. Brandbilssagen - faktum

1. Brandbilssagen - Østre Landsrets dom

Landsretten fandt:

- at **ulykken utvivlsomt ikke var omfattet af færdselslovens bestemmelser** om lovpligtig ansvarsforsikring for motordrevne køretøjer, da ulykken ikke indtraf på vej, som benyttes til almindelig færdsel af en eller flere færdselsarter, jf. lovens §§ 101 og 105, jf. § 1 (enighed herom om mellem parterne)
- at et **tilfælde som det foreliggende**, hvor en brandbil med vandtank og vandkanon under slukning af en brand på en stubmark bakker på marken, mens vandkanonen er i funktion, og herunder foretager personpåkørsel, efter Motorkøretøjsforsikringsdirektivets artikel 3, stk. 1, **skal være dækket af en lovpligtig ansvarsforsikring for motorkøretøjer**, jf. EU-praksis.
- at **det ikke ved anvendelse af dansk rets anerkendte fortolkningsprincipper var muligt at nå til et resultat, hvorefter færdselslovens §§ 101 og 105 også skulle omfatte tilfælde, hvor færdslen foregik andre steder end på vej, som benyttes til almindelig færdsel af en eller flere færdselsarter**, jf. færdselslovens § 1.

1. Brandbilssagen - Østre Landsrets dom (fortsat)

Landsretten fandt:

- at såfremt bestemmelserne skulle fortolkes således, at den lovpligtige ansvarsforsikring for motordrevne køretøjer også skulle dække tilfælde, der falder uden for færdselslovens anvendelsesområde, ville det være en ***tilsidesættelse af færdselslovens klare bestemmelser og et brud på retssikkerheden og den forudsigelighed i rettens anvendelse, som må kræves***. En sådan fortolkning ville således være ***contra legem*** af dansk ret og tillige betyde, at EU-retten blev tillagt direkte virkning i en tvist mellem to private parter.

→ På denne baggrund, og da ulykken var omfattet af den hos Gjensidige tegnede erhvervsansvarsforsikring, fandt landsretten, at Gjensidige endeligt skulle dække den af Topdanmark udbetalte forsørgertabserstatning

1. Brandbilssagen - Østre Landsrets dom (fortsat)

Landsretten fandt også, at:

- EU-Domstolens afgørelser om fortolkningen af Motorkøretøjsforsikringsdirektivets artikel 3, stk. 1, indebærer, at et køretøj omfattet af definitionen i artikel 1, nr. 1, som det klare udgangspunkt skal være dækket af en lovpligtig ansvarsforsikring, ***når køretøjet anvendes i overensstemmelse med dets brug som transportmiddel, uanset egenskaberne ved det terræn, hvorpå motorkøretøjet anvendes. Undtaget er navnlig tilfælde, hvor køretøjets vigtigste funktion på tidspunktet for ulykkens indtræden ikke er at tjene som transportmiddel, men som arbejdsmaskine.***
- På denne baggrund og i lyset af de formål, som Motorkøretøjsforsikringsdirektivet forfølger, herunder navnlig beskyttelse af ofre for ulykker forvoldt af motorkøretøjer, finder landsretten, at et tilfælde som det foreliggende, ***hvor en brandbil i overensstemmelse med dets almindelige funktion som transportmiddel under slukning af en brand på en stubmark bakkede og herunder forvoldte skade, efter Motorkøretøjsforsikringsdirektivets artikel 3, stk. 1, skal være dækket af en lovpligtig ansvarsforsikring. Det forhold, at brandbilens vandkanon var i funktion under kørslen kan ikke føre til et andet resultat.***

1. Brandbilssagen - Østre Landsrets dom (fortsat)

- Om EU-praksis/anden udenlandsk praksis påberåbte parterne sig særligt følgende domme i Østre Landsret:
  - C-212/04 af 4. juli 2006 – Adelener m.fl. (fortolkning contra legem - generelt)
  - Sag C-162/13 af 4. september 2014 – Damijan Vnuk mod Zavarovalnica (bakning med traktor på gårdsplads - færdsel)
  - Sag C-514/16 af 28. november 2017 – De Andrade mod Salvador m.fl. (Landsbrugstraktor med ukrudtsbeholder der skred ned/væltede rundt – i brug som arbejdsredskab - erhverv)
  - Sag C-334/16 af 20. december 2017 – Torreiro mod AIG Europe Limited (kørsel med motorkøretøj på militært øvelsesområde – transport uden for almindelig vej - færdsel).
  - Sag C-648/17 af 15. november 2018 – BTA Baltic insurance Company AS mod Baltijas Apdrošināšanas Nams AS (parkeret bils dør åbnet op i anden bil på parkeringsplads – færdsel – **se nyeste Højesterets dom af 15. august 2023 med modsat resultat!**)
  - Sag C-100/18 af 20. juni 2019 – Linea Directa Aseguradora SA mod Segurcaixa, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros (parkering af bil i garage – brand udbrød - færdsel)

Højesteret

Gjensidige ankede landsrettens dom til Højesteret og gjorde for Højesteret gældende, at motorkøretøjsforsikringen ikke var begrænset til at omfatte skade forvoldt indenfor færdselslovens område, da det ikke fremgik af forsikringsbetingelserne, at dækningen var begrænset til færdselslovens område.

- Forelæggelse for F&P's responsumudvalg? —→ **NEJ**
- Præjudiciel forelæggelse for EU-domstolen? —→ **NEJ**

Nyt for Højesteret:

- Anbringende om dækning for skader forvoldt ved culpa – dækning ej begrænset til færdselslovens område
- Forklaringer (ingen afhøringer for landsretten)
- Parternes forsikringsbetingelser (motoransvar og erhvervsansvar)
- Eksempler på andre forsikringsselskabers dækningsklausuler (motoransvar)

Nyt i Højesteret

Motoransvarsforsikringen (Topdanmark):

»Et par ord om forsikringerne og vilkår

Forsikringen Lastbiler og trækere - egne varer kan bestå af flere dækninger. I kan se i policen, hvilke dækninger I har valgt.

Her får I en kort beskrivelse af de forskellige dækninger.

Ansvarsforsikring

Forsikringen er lovpligtig og dækker **efter færdselslovens regler** erstatningsansvaret for skade forvoldt ved brug af køretøjet som trafikmiddel.

(...)

Fælles vilkår

(...)

2. Hvor dækker forsikringen?

A Forsikringen dækker i Danmark og indtil 300 km. fra dansk landegrænse.

B Dækningen i punkt 2 A kan udvides med følgende geografiske områder: 1. Kørsel i Vesteuropa: Danmark, Sverige, Norge, Finland, Storbritannien, Tyskland, Holland, Belgien, Luxemburg, Østrig, Schweiz, Brig, Spanien, Portugal, Italien og Grækenland.

Fælles for punkterne 2 A og 2 B: **Forsikringen dækker ikke** i Grønland og på Færøerne. Forsikringstagerens valg af geografisk område vil være anført i policen.

Nyt i Højesteret

Motoransvarsforsikringens dækningsklausul (Topdanmark):

Ansvarsforsikringen

21. Hvilket ansvar er dækket?

Forsikringen dækker

Erstatningsansvar for skade forvoldt ved **brug af lastbil og trækker som køretøj** – med de summer, der er fastsat i færdselsloven (se også punkt 2: Hvor dækker forsikringen?)

Nyt i Højesteret

Erhvervsansvarsforsikringen i Gjensidige

13. Hvem er sikret

Forsikringen dækker forsikringstageren og de i forsikringstagerens tjeneste værende personer.

14. Erhvervsansvar

Forsikringen dækker sikredes erstatningsansvar for skade tilføjet personer eller ting under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed samt erstatningsansvar, der pålægges sikrede som ejer eller bruger af bygning eller grundareal, der benyttes ved virksomhedens drift.

19. Afgrænsning over for andre ansvarsforsikringer

Forsikringen dækker ikke ansvar for:

a. Skade, forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj. Såfremt der er tegnet motorkøretøjsforsikring for sådant køretøj, dækker nærværende forsikring på disse forsikringsbetingelser det ansvar, der ikke omfattes af motorkøretøjsforsikringen, når køretøjet er i brug som arbejdsredskab."

Anbringender for Højesteret

- **Gjensidiges (erhvervsansvar) anbringender:**

- Motoransvarsforsikringen var ikke i punkt 21 (hvad dækker forsikringen) begrænset til skade forvoldt *inden for* færdselslovens område.
- Afdøde blev påkørt, da brandbilen var på vej tilbage mod asfaltvejen, og brandbilen var således *i brug som motorkøretøj* på ulykkestidspunktet.
- Det var uden betydning, at vandkanonen var i brug på ulykkestidspunktet.
- Føreren udviste ikke den fornødne agtpågivenhed, da han bakkede med brandbilen.

- **Topdanmarks (motoransvar) anbringender:**

- Motorkøretøjsforsikringen dækkede kun ansvar efter færdselslovens regler og da skaden skete uden for lovens anvendelsesområde, var skaden ikke dækket af forsikringen.
- Efter dansk rets fortolkningsprincipper var det ikke muligt at nå til et resultat, hvorefter ulykken skulle dækkes af motorkøretøjsforsikringen efter færdselslovens regler om ansvarsforsikring.
- Motorkøretøjsforsikringsdirektivet kunne ikke tjene som grundlag for en fortolkning contra legem af national ret.
- Brandbilen var i brug som et arbejdsredskab.
- Føreren udviste ikke culpa.
- Ulykken måtte henføres til brandvæsnetts tilrettelæggelse og afvikling af arbejdet.

Højesterets præmisser

- **Forholdet mellem motoransvar- og erhvervsansvarsforsikringerne**

Højesteret fandt, at Gjensidiges erhvervsansvarsforsikring som UP ikke dækker ansvar for skade, der er forvoldt ved sikredes benyttelse af motorkøretøj.

U: Det ansvar, som ikke dækkes, når køretøjet benyttes som arbejdsredskab

- **Dækker motoransvarsforsikringen uden for færdselslovens område?**

- Højesteret fandt under henvisning til Topdanmarks forsikringsbetingelser, at skaden var omfattet af motoransvarsforsikringen, hvis skaden indtrådte i Danmark, og videre at dækningen ikke forudsatte, at skaden skete på et sted, hvor færdselsloven i almindelighed gælder. **Betingelser undtog ikke med tilstrækkelig klarhed skader uden for færdselslovens område – fortolkning mod koncipisten / udvidende fortolkning.**

- **Bilens anvendelse på skadestidspunktet**

- Højesteret fandt, at skaden blev forvoldt ved brug af brandbilen som køretøj, da brandbilen bakkede på marken og under bakkemanøvren påkørte brandmanden.
- Det kunne ikke føre til et andet resultat, at brandbilens vandkanon faktisk blev benyttet under kørslen (samme præmis som landsretten).

- **Førerens uagtsomhed**

- Højesteret fandt, at brandbilens fører var bekendt med, at der befandt sig personer til fods på marken i nærheden af brandbilen. Han foretog bakkemanøvren uden at sikre sig, at den kunne foregå uden fare for disse personer.
- Højesteret fandt, at påkørslen under de foreliggende omstændigheder måtte anses for at være forvoldt ved uagtsomhed.

Højesterets præmisser

Konklusion

- Skaden var omfattet af brandvæsenets motorkøretøjsforsikring hos Topdanmark
- Udgiften til forsørgertabserstatningen skulle derfor endeligt afholdes af Topdanmark.

2. Motoransvar ctr. erhvervsansvar i praksis

Hvordan skal sagerne håndteres?

Væsentlige momenter (inden implementeringen af 6. motoransvarsforsikringsdirektiv)

Erhvervsansvar ctr. motoransvar

- Er erhvervsforsikringen subsidieret i forhold til motorforsikringen også uden for færdselslovens område i denne situation?
- **Ja – uagtet at færdselsloven ikke gælder**

Forsikringsbetingelser – fortolkningsprincipper / aftalefortolkning – Hvem er sikrede?

- Hvad og hvor dækker forsikringen?
- Dækningsafgrænsning
- **Fortolkning mod koncipisten?**

Transportmiddel eller arbejdsredskab? EU-praksis – se også Norsk Højesteretsdom af 19. april 2021

- Køretøjets vigtigste funktion på skadestidspunktet – transport / erhverv
- **Udvidende fortolkning generelt?**

Førerens uagtsomhed

- Kunne føreren have handlet anderledes?
- **Skærpet culpavurdering – reelt objektive ansvar? Se retspraksis før indførelsen af det objektive ansvar i færdselsloven**

3. Betydningen af forskellige resultater i landsretten og Højesteret

Forskellige resultater i to instanser

- To-instansprincippet
- Supplerende anbringende og nye beviser → mulighed for at nå et andet resultat
- Motoransvarsforsikringer skal herefter i udgangspunktet (inden den endelige implementering af 6. motorkøretøjsdirektiv) også dække ansvar for skader, når uheld sker uden for færdselslovens anvendelsesområde, hvis ikke det konkret fremgår af forsikringsbetingelserne, at der alene er dækning for skader, som er sket et sted, hvor færdselsloven i almindelighed gælder.
- Det er i retspraksis uafklaret, om en motorkøretøjsforsikring – i de tilfælde, hvor det i forsikringsbetingelserne udtrykkeligt er angivet, at forsikringen alene dækker kørsel omfattet af færdselsloven – skal dække en sådan skade, der er forvoldt uden for færdselslovens almindelige anvendelsesområde.
- Videre skal det vurderes,
  - om køretøjet var i brug som transportmiddel eller arbejdsredskab, samt
  - om føreren handlede uagtsomt

4. Status og forventninger til ændringen af færdselsloven

6. motoransvarsforsikringsdirektiv

6. motoransvarsforsikringsdirektiv skal som udgangspunkt være implementeret af medlemsstaterne den 23. december 2023.

- Dog skulle enkelte bestemmelser være implementeret den 23. juni 2023.
- Der skulle f.eks. på nationalt plan udpeges eller oprettes erstatningsorganer til dækning af forsikringstagere og de sikrede under motoransvarsforsikringer i tilfælde af et skadesforsikringsselskabs konkurs eller likvidation
- Lov nr. 480 blev vedtaget den 12. maj 2023

Ny definitionen af køretøjer:

>> a) ethvert motordrevet køretøj, der udelukkende drives frem ved mekanisk kraft på land, men som ikke kører på skinner, med:

- *en konstruktivt bestemt maksimalhastighed på mere end 25 km/t eller*
- *en maksimalvægt på over 25 kg og en konstruktivt bestemt maksimalhastighed på mere end 14 km/t*

b) ethvert påhængskøretøj, der skal anvendes sammen med et køretøj som omhandlet i litra a), uanset om det er tilkoblet eller afkoblet. <<

Nyt pkt. 1a) færdsel med køretøj:

- ***>>færdsel med et køretøj på en måde, der er i overensstemmelse med køretøjets funktion som transportmiddel på ulykkestidspunktet, uanset køretøjets karakteristika og uanset det terræn, hvorpå motorkøretøjet anvendes, og om det er stationært eller i bevægelse.<<***

6. motoransvarsforsikringsdirektiv

Betragtning 7 i præamblen

- *"Motorkøretøjsforsikring bør principielt dække ulykker overalt i medlemsstaterne. Nogle medlemsstater har imidlertid bestemmelser for køretøjer, der udelukkende anvendes i bestemte områder med begrænset adgang. Det bør være muligt for disse medlemsstater at gøre begrænsede undtagelser fra artikel 3 i direktiv 2009/103/EF for så vidt angår områder med begrænset adgang, hvor uautoriserede personer ikke bør komme ind (...) En medlemsstat, der beslutter at indføre sådanne undtagelser, bør også træffe passende foranstaltninger for at sikre, at der ydes erstatning for tab eller skade forårsaget af et sådant køretøj."*

6. motoransvarsforsikringsdirektiv

"Forsikringspligt" for ikke indregistrerede køretøjer?

Betragtning 8 i præamblen

- *"Det bør også være muligt for en medlemsstat at undlade at kræve lovpligtig motorkøretøjsforsikring for køretøjer, der ikke er tilladt til brug på offentlig vej (...) En sådan medlemsstat bør ikke desto mindre træffe passende foranstaltninger for at sikre, at der ydes erstatning for tab eller skade forårsaget af sådanne køretøjer (...)"*

Betragtning 10 i præamblen

- *"Medlemsstaterne bør ikke anvende direktiv 2009/103/EF på færdsel med køretøjer i forbindelse med motorsportsbegivenheder og -aktiviteter, herunder væddeløb og konkurrencer, samt træning, afprøvning og demonstrationer (...) Sådanne fritagne aktiviteter bør finde sted inden for et begrænset og afgrænset område (...)"*

Betragtning 14 i præamblen:

- *"(...) disse medlemsstater [stiller] ikke krav om forsikringsdækning for færdsel med køretøjer, som er permanent eller midlertidigt afmeldt, f.eks. fordi de står på et museum, er ved at blive istandsat eller af andre grunde ikke har været i brug i et længere tidsrum, f.eks. sæsonpræget anvendelse. Sådanne medlemsstater skal træffe passende foranstaltninger for at sikre, at der ydes erstatning i overensstemmelse med den erstatning, der er fastsat i direktiv 2009/103/EF, for tab eller skade, der er forårsaget på deres område og på andre medlemsstaters område af køretøjer som defineret i nævnte direktiv, der anvendes i henhold til artikel 3, stk. 1, i nævnte direktiv."*

Art. 5

- *En medlemsstat kan fravige artikel 3 for så vidt angår køretøjer, der midlertidigt eller permanent er taget ud af brug og forbudt at anvende, **forudsat** at der er indført en formel administrativ procedure eller anden verificerbar foranstaltning i overensstemmelse med national ret.*
Medlemsstater, der tillader denne undtagelse, sikrer, at køretøjerne i første afsnit behandles på samme måde som køretøjer, for hvilke den i artikel 3 omhandlede lovpligtige forsikring ikke er tegnet.

Lovforslag fremsat den 4. oktober 2023

Forslag til Lov om ændring af lov om realkreditlån og realkreditobligationer, lov om finansiel virksomhed og forskellige andre love (L 38)

§ 13 i lovforslaget lyder:

- i § 105, stk. 1, 1. pkt. indsættes efter "motordrevne køretøjer": "som på ulykkestidspunktet anvendes på en måde, der er i overensstemmelse med køretøjets funktion som transportmiddel"
- efter "skal" indsættes: "uanset om skaden forvoldes inden for lovens anvendelsesområde, som fastlagt i § 1"
- i § 105 indsættes som nyt stykke 2: "Stk. 1, 1. pkt., finder ikke anvendelse, hvis det motordrevne køretøj udelukkende anvendes eller opbevares uden for lovens anvendelsesområde som fastlagt i § 1"

Lovforslag fremsat den 4. oktober 2023

Transportministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

- *"Transportministeriet bemærker, at almindelige motoransvarsforsikringspolicer allerede i dag er udfærdiget på en sådan måde, at de også dækker skader, som køretøjet forvolder uden for færdselslovens anvendelsesområde. En udvidelse af den lovpligtige ansvarsforsikrings dækningsområde forventes derfor ikke at medføre præmiestigninger for disse køretøjer, og en udvidelse vil således nærmere afspejle, hvordan de forsikringsmæssige forhold allerede i praksis er i dag for så vidt angår de motordrevne køretøjer, hvor der efter gældende ret er forsikringspligt." (lovforslagets side 29)*
- *Det er Transportministeriets opfattelse, at den særlige beskyttelse af skadelidte, som den lovpligtige ansvarsforsikring udgør, har sin berettigelse i forhold til uheld, der sker i trafikmæssige situationer. (lovforslagets side 30)*
- *Derfor unødigt byrdefuldt at indføre krav om lovpligtig ansvarsforsikring for motordrevne køretøjer, der udelukkende anvendes eller opbevares uden for færdselslovens anvendelsesområde, og hvor der efter lovens gældende regler ikke er forsikringspligt. (lovforslagets side 30)*

Lovforslag fremsat den 4. oktober 2023

Ansvarsgrundlaget er uændret:

- Der gælder fortsat et **objektiv** erstatningsansvar for skader, der forvoldes **inden for færdselslovens anvendelsesområde**, hvorimod erstatningsansvaret for skader, der forvoldes **uden for færdselslovens anvendelsesområde**, vil hvile på et **culpa**ansvar (lovforslagets side 30)
- Forslag om ændring af **DFIM's** almindelige dækningsforpligtelse i forhold til uforsikrede og ukendte køretøjer, således at dækningsforpligtelsen – ud over skader forvoldt inden for færdselslovens anvendelsesområde – også vil komme til at omfatte skader forvoldt uden for færdselslovens anvendelsesområde af motordrevne køretøjer, for hvilke der er forsikringspligt. (lovforslagets side 30)
- Ansvarsbekendtgørelsens regler om **DFIM's dækningsforpligtelse vil endvidere blive udvidet**, således at DFIM som national garantifond vil skulle dække erstatningskrav for skader, der forvoldes af motordrevne køretøjer uden for færdselslovens anvendelsesområde i tilfælde, hvor der i medfør af den foreslåede undtagelsesbestemmelse i færdselslovens § 105, stk. 2, ikke vil være pligt til at tegne ansvarsforsikring. (lovforslagets side 30-31)

Spørgsmål?